

A KÖZÉLETI SZEREPLŐI DOKTRÍNÁT ÖVEZŐ HOMÁLY

Pintér Réka Daniella

1. Bevezető gondolatok

Bár az elmúlt évek során több fontos alkotmánybíróági és bírósági döntés, állásfoglalás született a közéleti szereplők személyiségvédelmével kapcsolatban, mégis a közéleti szereplő mint jogi terminológia jelentéstartalmának megítélése, alkalmazása, a személyiségvédelem határaival kapcsolatban történő állásfoglalás a mai napig számos kérdést és megoldatlan problémát rejt magában.

Ugyan a polgári jog a szocializmust követően még hosszú éveken keresztül a törvény előtti egyenlőség alkotmányos elve alapján nem tett különbséget a személyiségi jogában megsértett magánszemélyek között az általuk betöltött pozíció, hivatal, ismertség vagy más körülmény okán,¹ az utóbbi évtized jogfejlődése során először a közéleti szereplői minőség, majd a legújabb jogalkalmazói tendencia szerint a megnyilvánulás közügyet érintő volta alapján meghonosodott az aktor személyiségvédelmének differenciált megítélése, miszerint a közéletben szereplést vállaló személynek többlettűrési kötelezettsége van a vele kapcsolatban megfogalmazott kritikákkal, véleményekkel szemben. Aki a közéletben részt vesz, közügyben érintetté válik, szükségszerűen lemond személyiségi jogai teljes erejű érvényesíthetőségéről.²

Az új Ptk.³ a bírói ítélezésben kialakult elvek alapján fogalmazta meg és iktatta törvénybe a közéleti szereplők személyiségi jogi védelmének korlátait meghatározó szabályt, miszerint a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása során a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme

¹ Sarkady Ildikó: A közszereplők személyiségvédelme a bírói gyakorlatban. *Médiakutató*, 2006/ősz.

² Koltay András: A közügyek vitáinak szabadsága és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény. *Acta Humana*, 2019/3. 63–85.

³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:44. §.

szükséges és arányos mértékben korlátozható, az emberi méltóság, a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelme nélkül. A törvény továbbá azt is deklarálja, hogy közéleti szereplőt a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg.⁴

Maga a jogszabályi megfogalmazás már önmagában is számos szakmai kérdést, kritikát vet fel. Ilyen többek között az „emberi méltóság sérelme nélkül” megfogalmazás, ugyanis egy ilyen korlátozás fogalmilag nem képzelhető el, hiszen a 2:42. § (2) bekezdéséből következik, hogy bármely személyiségjog-sérelem szükségszerűen sérti az emberi méltóságot.⁵ Ezzel kapcsolatosan az Alkotmánybíróság határozatában kimondta az „emberi méltóság korlátozhatatlan aspektusa csak az emberi státuszt alapjaiban tagadó véleménynyilvánítások egészen szűk körében jelenti a véleményszabadság abszolút határát.”⁶ A szükségességi-arányossági teszt is megosztja a szakirodalmat, ugyanis annak eredeti funkciója, hogy mércét szolgáltasson a jogalkotónak az alapjogok korlátozása során. Egyes vélemények szerint ez alkalmazhatatlan magánjogi jogvitákban,⁷ attól függetlenül, hogy a Ptk.-t Magyarország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni.⁸ Kiemelendő problémakör továbbá a 2:44. § (3) bekezdése, miszerint nem minősül közügynek a közszereplő magán- és családi élete, holott a judikatúra ma már ehhez a kérdéshez sokkalta árnyaltabban áll hozzá. Számos esetben a bíróságok e rendelkezésnek ellentmondva ítélik meg, amikor közéleti szereplő magánéletének keretei között kifejtett megnyilvánulását közügyként értékeli.⁹

Jelen tanulmány fókuszában a közéleti szereplők fogalmának aktuális megítélése és a személyiségi jogvédelmük bírói gyakorlat alapján kirajzolódó határvonalai állnak.

⁴ Ptk. 2:44. § (1)–(2) bek.

⁵ Székely László: A 2:44. §-hoz fűzött kommentár. In: Gárdos Péter – Vékás Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. 2024. évi Jogtár-formátumú kiadás.

⁶ AB 7/2014. (III. 7.) sz. határozata [61.] bekezdés.

⁷ Székely i. m.

⁸ Molnár Hella: A közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme. In: Görög Márta – Menyhárd Attila – Koltay András (szerk.): *A személyiség és védelme. Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesítése a magyar jogrendszeren belül*. Budapest, ELTE ÁJK, 2017. 25.

⁹ Ld. a 3.1. Magánélethez való jog kontra közügyek vitatása fejezetet.

2. A közéleti szereplői fogalom jelentéstartalma

A közéleti szereplő mint jogi terminológia jelentéstartalmát a jogalkotó nem határozta meg, annak kialakítását, esetről esetre történő meghatározását a bírói gyakorlatra hagyta. Bár a szakirodalom részéről több definiálási kísérlet látott napvilágot, egyöntetűen elfogadott meghatározás a napig nem jött létre.

„Közszereplőnek minősülnek azok a természetes és jogi személyek, akik tevékenységükkel vagy nyilvános fellépésükkel befolyásolják a szűkebben vagy tágabban értelmezett társadalom életét, helyi vagy országos viszonyok alakulását, továbbá azok, akik közéleti kérdésekben érintettként szerepelnek.”¹⁰

Közszereplésnek pedig az a megnyilvánulás minősül, amely befolyásolja a szűkebb vagy a tágabb társadalom életét, a helyi vagy az országos viszonyok alakulását.¹¹

A közéleti szereplők személyiség jogainak csökkentett védelméről az Alkotmánybíróság először a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatában foglalkozott, ahol deklarálta, hogy a véleménynyilvánítási és sajtószabadság különleges védelmet követel, amikor az közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti.¹² Bár a határozat a központjában a közszereplőkkel szembeni vélemény, értékítélet büntethetősége áll, illetve a közéleti szereplők alanyi körét is szűken – a közhatalmat gyakorló személyekre és intézményekre, valamint a közszereplő politikusokra korlátozva – határozta meg, mégis lefektette a jövőre nézve mind magánjogi, mind büntetőjogi viszonylatokban a közéleti szereplők csökkentett személyiség jogi védelmének alapvetéseit a szabad véleménynyilvánítással szemben.

A közszereplő fogalmát két jogszabály is deklarálja, ám egyik sem tekinthető a Ptk.-ban használt fogalom kimerítő meghatározásának. Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény 1. § (2) bekezdés 13. pontja alapján a törvény alkalmazásában közszereplő az a személy, aki

¹⁰ Tattay Levente: *A közéleti szereplők személyiségi jogai*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2007. 20.

¹¹ Törő Károly: *A személyiség jogi védelme*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1979. 22.

¹² AB 36/1994. (VI. 24.) sz. határozata, Indoklás III. 1.

közhatalmat gyakorol, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja vagy alakította. A már hatályon kívül helyezett pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről szóló 2007. évi CXXXVI. törvény 4. § szakaszában kiemelt közszereplőként definiálja azt a külföldi lakóhellyel rendelkező természetes személyt, aki fontos közfeladatot lát el, vagy az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzését megelőző egy éven belül fontos közfeladatot látott el, továbbá az ilyen személy közeli hozzátartozóját vagy akivel közismerten közeli kapcsolatban áll.

A közéleti szereplők alanyi körének szélesedése a társadalom és a technológia fejlődésével párhuzamosan jól megfigyelhető tendencia, mely az ítélkezési gyakorlatra is kifejtette hatását. A kezdeti közszereplő politikusokból és közhatalmat gyakorló személyekből, intézményekből álló személyi körbe fokozatosan integrálódott többek között az újságíró, a hivatalos intézkedést folytató rendőr, illetve a jelentős döntésekre semmiféle befolyást nem gyakorló hírességek.¹³ Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) az igazságszolgáltatás szereplői, főleg a bírák tekintetében kiemeli, hogy sérülékenyebbek a személyüket ért bírálatok esetén. Ezért bár a bírói ítéletekkel kapcsolatban is széles körben biztosítani kell a közügyek vitatásának szabadságát, a bírák személyét ért kritika esetében az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megóvása érdekében e személyeket meg kell védeni a megalapozatlanul romboló támadásoktól, különös tekintettel arra, hogy ők hivatali szabályaik értelmében nem védekezhetnek e támadásokkal szemben.¹⁴

2.1. A közéleti szereplők csoportosítása

A közszereplői státusz egyedi esetekben történő megállapítása bírói mérlegelés körébe esik. A judikatúrában, illetve a jogirodalomban is megfigyelhető, hogy vannak bizonyos egyértelműen elkülöníthető személyi csoportok, amelyek tipikusan és általánosan közéleti szereplőnek minősülnek.¹⁵ Ilyen csoportnak tekintendő a közszereplést tudatosan vállalók, a politikusok és a közhatalmat gyakorló személyek, intézmények 'közössége', akikkel szemben a véleménynyilvánítás szabadsága a legnagyobb fokú védelmet élvezi. E csoport és a

¹³ Koltay András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelmének elemei az Európai Unió államaiban. *Magyar Jog*, 2013/10. 577–587.

¹⁴ De Haas és Gijssels v. Belgium no.19983/92., 1997. február 27-i ítélet, 37. bekezdés.

¹⁵ Halász Csenge: Pillanatkép a közéleti szereplők személyiségi jogvédelméről. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXXIX/1. 2021. 68.

német joggyakorlatban használatos abszolút közszereplők kategóriája között, melynek fő ismertetőjegye, hogy az oda sorolandó személyek az eseményektől függetlenül is a közérdeklődés középpontjában állnak. Idetartoznak – többek között – a politikusok, az üzleti élet magas rangú képviselői, az uralkodóház tagjai, a közismert színészek, televíziós személyiségek, zenészek, sportolók és tudósok.¹⁶

A közhatalom egyes gyakorlói – bírák, ügyészek, ügyvédek – is külön csoportként tekintendők, sajátos helyzetükből kifolyólag a közszereplőkhöz képest többletvédelmet kaphatnak személyiségi jogaik számára, ugyanis szolgálati jogviszonyuk miatt – a többi közéleti szereplővel ellentétben – nem védhetik meg magukat a nyilvánosság előtt.

További különálló kategóriát alkotnak a közügyekben érintett, nem „hiváttaszerűen” közszereplők. Ide sorolnám azokat a személyeket is, akik indirekt módon, esetleg kerülnek a közügyekkel kapcsolatba. Ennek tankönyvi példája a norvég főkavadászok esete, ahol egy norvég lap a Halászlati Minisztérium által kinevezett, az érintett hajón szolgálatot teljesítő főkavadász-felügyelő hivatalos jelentésében rögzített, a hajón elkövetett, a főkavadászok szabályainak sorozatos megszegéséről beszámoló újságcikket közölt, mellyel szemben az érintettek becsületsértésre hivatkozva pert indítottak az újság ellen. Az eljáró kerületi bíróság a norvég újságot és főszerkesztőjét rágalmazás miatt kártérítésre kötelezte. Feltételezhető, hogy a legénység – cikk által név szerint is említett – tagjai nem a közszereplés szándékával kerültek a közügyek vitatásának kereszttüzébe, mégis a strasbourgi Bíróság döntése alapján az újság nem követett el a cikk tartalmával és közlésével becsületsértést, a legénység tagjainak – mint ahogy összességében a főkavadászok közösségének – túrnie kell a tevékenységükkel kapcsolatban megfogalmazott kritikát, annak közérdeklődésre számotartó jellege miatt. E csoportosítással összhangban áll a német jogban használatos relatív közéleti szereplők kategóriája, ahol a csupán egy ideig kerülnek az érintettek a közérdeklődés középpontjába. Ebben az esetben a relatív közszereplők szabadabb bírálhatóságának határai azon megnyilvánulásra, eseményre korlátozódik, mely folytán az illető 'rivaldafénybe' került. E kategóriába sorolják például a bűnözőket, az áldozatokat és tanúkat is, amennyiben az elkövetett bűncselekmény közérdeklődésre számotartó, illetve az abszolút közéleti szereplők rokonai és házas- vagy élettársai, az adott abszolút közéleti szereplővel kapcsolatban.¹⁷ Bár az utóbbival kapcsolatban a magyar judikatúra azon az állás-

¹⁶ Koltay (2013) i. m. 580.

¹⁷ Uo.

ponton van, hogy a közéleti szereplőkhöz fűződő közeli hozzátartozói kapcsolat ténye önmagában a közszereplői minőséget nem alapozza meg. A közszereplő hozzátartozójára csak a közüggyel kapcsolatos személyes érintettsége alapján terjedhet ki a véleménynyilvánítással szembeni fokozott tűrési kötelezettség.¹⁸

2.2. Az influencer kérdés

Ma már egyre szélesebb körben előforduló jelenség az influencerek közszereplőként történő azonosítása – legalábbis a természetes személyek részéről mindenképp –, ami újabb kihívást jelent a jogalkalmazásban. Influencer lehet bárki, aki rendelkezik azon képességgel, hogy hatással legyen mások vásárlási döntéseire, szokásaira, mégpedig (vélt vagy valós) szakértelme, tudása, pozíciója vagy kapcsolatai alapján.¹⁹ A Gazdasági Versenyhivatal definiálása alapján pedig influencer a digitális környezetben befolyás gyakorlására, fogyasztói vélemény formálására képes személy vagy dolog, virtuális entitás, aki/ami akár eseti vagy állandó partnerként online tartalmat tesz közzé saját weboldalán, közösségi média oldalán vagy más egyéb online platformon, függetlenül attól, hogy a tartalom a sajátja vagy vendégbejegyzés.²⁰ Mint láthatjuk, az influencer fogalomnak két fő értelmezési megközelítése van. Az egyik központjában az a hatalom áll, mellyel ezek a személyek, entitások a társadalom tagjainak gondolkodásmódját, viselkedését befolyásolni képesek, akár a közügyek terén is. A másik megközelítés központjában gazdasági szempontok állnak és ebből az aspektusból vizsgálva az influencer inkább a termékeket népszerűsítő egyfajta ‘reklámfelületként’ fogható fel, amelynek hatása leginkább a piaci versenyt érinti és nem a klasszikus értelemben vett közügyeket. Véleményem szerint az influencerek társadalomra gyakorolt hatását degradálnánk azzal, ha csupán gazdasági szereplőkként tekintenénk rájuk, és nem mint a közélet egyik formáló erejére. Fontos leszögezni, hogy a véleményvezéreknek a társadalom széles rétege felett gyakorolt befolyásolási képességének csupán az egyik módja a vásárlásra való ösztönzés. Ma már egyre népszerűbb és gyakoribb jelenség a politikai influencerkedés, melynek célja az egyes politikai pártok, nézetek népszerűsítése, a követők bevonása, illetve politikai állásfoglalásuk befolyásolása.

¹⁸ A Kúria Pfv.20613/2021/4 sz. határozata, [46.] bekezdés.

¹⁹ Monori Zsuzsanna Éva: Influencerek: kik ők és honnan jöttek? *MTMI blog*, 2018. május 25. <https://mtmi.hu/cikk/influencerek-kik-ok-es-honnan-jottek>

²⁰ A Gazdasági Versenyhivatal #GVH#Megfeleles#Velemenyvezer című tájékoztatója. Budapest, 2017. november 20. <https://tinyurl.com/37b6jpyx>

Mindezen túl az influencerek gyakran használják közösségi platformjaikat arra, hogy kifejtsék véleményüket a közéleti eseményekkel, történésekkel kapcsolatban, továbbá gyakori jelenség az is, hogy ezen személyek magatartása, megnyilvánulása vagy az általuk megosztott tartalom válik a közéleti vita tárgyává.

Érdemes megnézni, hogy követőszámok alapján hogyan alakul Magyarországon az influencerek felosztása:²¹

Nanoinfluencer	1.000 – 10.000 követő
Mikroinfluencer	10.000 – 100.000 követő
Influencer	100.000 – 300.000 követő
Makroinfluenster	300.000 + követő

Meg kell jegyezni, hogy attól még, hogy valakinek nagy követőtáborra van, még nem biztos, hogy jobban tud hatni az emberekre. Egy kisebb, aktívabb követőtáborral sokszor jobb eredményt lehet elérni, mint egy nagyobb, de nem annyira kötődő csoporttal.²²

A szakirodalom véleménye sem koherens e téren. Egyrésztől van olyan álláspont, amely ezen személyek tevékenységét közszereplésnek minősíti, ennél fogva a személyiségüket oltalmazó jogszabályi garanciák mellett nagyobb mértékben kell tűrniük a tevékenységükkel kapcsolatosan megfogalmazott bírálatokat, mint az ‘átlagembereknek’, különös tekintettel arra, hogy rendkívül gyakran foglalnak állást olyan kérdésekben, amelyek közügynek tekinthetők.²³ Más aspektusból viszont a közszereplői kör folyamatos tágulása – különösen a celebritások tekintetében – a közszereplők csökkentett személyiségvédelmet megalapozó elv érvényesülését – miszerint egy demokratikus alapokon működő államban a közvélemény szabad alakításához szükséges véleménynyilvánítás szabadságának lehető legszélesebb körű biztosítását kell garantálni – nem mindig lehet már felfedezni, viszont a

„társadalmi fontosságú ügyekben a háttérben döntést hozó, a ‘köz’ számára ismeretlen személyek csorbitatlan személyiségvédelmet élveznek, míg a jelentős döntésekre semmiféle befolyást nem gyakorló, gyorsan tovatűnő hírnevű hírességek közszereplőnek számítanak.”²⁴

²¹ Nagy Attila: Kik az influencerek, hogyan keresnek pénzt, és mi az influencer marketing? *WP kurzus*, 2020. 05. 04. <https://wpkurzus.hu/kik-az-influencerek-mi-az-influencer-marketing/>

²² Uo.

²³ Halász i. m. 69.

²⁴ Koltay (2013) i. m. 580.

A magyar judikatúra az influencerséget egyelőre főként foglalkozásként és gazdasági tevékenységként kezeli. Véleményem szerint nem szabad figyelmen kívül hagyni az influenszereknek a közügyek alakulásában, közbeszéd formálásában közrejátzó szerepüket. Egyetértek azzal, hogy a személyiségi jogokat csak a közügyek szabad vitatásának érdekében lehet – azzal arányosan – korlátozni, viszont a ‘közügy’ fogalom sem egy előre meghatározott egzakt fogalom, hanem a társadalom fejlődésével párhuzamosan egy állandó változó, aminek megítéléséről egyedi esetekben a bíró dönt. Továbbá az influencerek sem tisztán gazdasági szereplők már, hanem az általuk elért emberek, közösségek folytán befolyással lehetnek egy-egy társadalmi, politikai vagy kulturális helyzetre, így nem kétséges, hogy velük szemben is szélesebb körben kell biztosítani a véleménynyilvánítás szabadságát. Annak viszont nem sok értelmét látom, hogy megpróbáljuk ezeket a tulajdonképpeni médiaszemélyiségeket be kategorizálni a ‘közszerelő’ fogalom alá, hiszen maga a bírói gyakorlat is arra tendál, hogy a strasbourgi gyakorlatnak megfelelően elsősorban a megnyilvánulás közügyekben való érintettsége határozza meg az érintett cselekvő személyiségi jogainak csökkentett védelmét.

3. Bírói gyakorlat aktuális tendenciái

A bíróságok feladata annak meghatározása, hogy ki és milyen hatással van a közügyek alakításában, ezt azonban nem minden kétséget kizáróan, egzakt módon megállapítani. Az Alkotmánybíróság pontosítása alapján ahhoz, hogy eldönthető legyen, meddig terjed egy közéleti jellegű vitában az érintett személy tūrés kötelezettsége, a konkrét körülmények gondos mérlegelése mellett a következő alkotmányos szempontok vizsgálata szükséges:

1. A véleményt kifejező nyilvános közlés közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e?
2. A nyilvános közlés közszereplést érint-e?
3. A közlés tényállítást vagy értékítéletet foglal-e magában?
4. Végül pedig, hogy a nyilvános közlés sérti-e az érintett személy emberi méltóságát vagy jó hírnevét?²⁵

Mint ahogyan az imént említett alkotmánybírói határozatból is következik, a közlés közügy jellege az elsődleges szempont a véleménynyilvánítással

²⁵ AB 3145/2018. (V. 7.) sz. határozata [38.] bekezdés.

szembeni túrési kötelezettség mértékének megállapításánál és nem a személyi státusz.

„A jogalkalmazás során mindenekelőtt arra kell tekintettel lenni, hogy mivel a politikai véleménysszabadság fókuszában elsősorban maguk a közügyek, nem pedig a közszereplők állnak [...] A személyiségvédelem korlátozottsága tehát nem csupán a hivatásszerűen közszereplést vállalók esetében érvényesülő szabály, hiszen a közügyek vitatása adott esetben – a konkrét társadalmi vita erejéig – annál szélesebb személyi kört érinthet”²⁶

Az EJEB a magánélet védelme és a sajtószabadság kollíziója esetén az alábbi mérlegelési szempontok alkalmazását várja el a tagállami bíróságoktól:

1. A kijelentés közérdekű vitához kapcsolódik-e?
2. Az érintett személy ismert-e?
3. Van-e előzménye a kijelentésnek vele kapcsolatban?
4. A közzétett információhoz milyen módon jutott hozzá a sajtó, van-e forrás, és az megbízható-e?

Amennyiben a fenti szempontok alapján jogsértés állapítható meg, mérlegelnie kell a nemzeti bíróságnak, hogy milyen szankciót rendel alkalmazni a nemzeti jogszabály alapján.²⁷ Azonban, ha a fenti mérlegelési szempontok hiányoznak, a Bíróság jogosan állapítja meg, hogy az ítélettel a részes tagállam megsérti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkét. A magánélet, az otthon tiszteletben tartásához való jog közszereplők esetén is védelmet élvez, az olyan információ nyilvánosságra hozása, amely mögött nem ismerhető fel közérdek, csak a pusztá kíváncsiság, nem esik az Egyezmény 10. cikkének védelme alá.²⁸

Mindezen túl a megnyilvánulás körülményeinek értékelésekor – mint ahogyan azt az EJEB által kialakított szempontrendszer is tükrözi – nem szabad figyelmen kívül hagyni a megnyilvánuló személy társadalmi státuszát, közszereplői jellegét.

²⁶ AB 3030/2019. (II. 13.) sz. határozata [38.] bekezdés.

²⁷ Axel Springer AG v. Németország no. 39954/08., 2012. február 7-i döntés.

²⁸ Juhász Csilla: A közszereplők és közhatalom-gyakorlók személyiségvédelme. *Jogi Fórum*, 2023. 35.

3.1. Magánélethez való jog kontra közügyek vitatása

A közéleti szereplők személyiségi jogvédelmét deklaráló Ptk. 2:44. § és a Magánélet védelméről szóló törvény²⁹ is azt mondja ki, hogy a közéleti szereplő magán- vagy családi életével kapcsolatos tevékenység, illetve adat nem minősül közügynek, a közéleti ügyek szabad megvitatása sem járhat a magán- és családi élet, valamint az otthon sérelmével. E téren a közszereplőket is a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg. Ezzel szemben a magyar judikátúra ma már sokkal inkább azon az állásponton van, hogy a közéleti szereplő magánélete is lehet közérdeklődésre számot tartó, amennyiben összefüggésben van közéleti tevékenységével vagy érintkezést mutat valamely közüggyel.³⁰

Tökéletesen szemlélteti ezt a jogértelmezést az a jogeset, amikor egy közszereplő pár a 2016-ban tartott zártkörű esküvőjükön egy csoportképhez náci karlendítéssel pózolt. Az eseményről az alperes 2019. január 20-án „Náci karlendítéssel pózolt esküvői fotózásán a név elnökének felesége” címmel jelentetett meg egy cikket, amelyben az alperes közzétett egy videófelvételt, valamint a hírműsoraiban azt több alkalommal is lejátszotta. A felperesek állítása szerint az Alaptörvény egyértelműen a magánélet védelmét jelöli ki elsődleges alapjognak, amelyet az alperes a képfelvétel közzétételével megsértett, mivel a legvédehetőbb magánszférájukat hozta nyilvánosságra, ezzel pedig elvonta a magánéleti eseményeik feletti rendelkezési jogukat. Az alperes ezzel szemben azzal védekezett, hogy a náci karlendítéssel azt fejezték ki, hogy rokonszenveznek a nemzetiszocialista eszmével, azt támogatják. Az alperes ebből arra következtetett, hogy a Párt vezetősége továbbra is a radikális irányvonalat tartja meghatározónak, vagyis lényegében nem valósult meg a politikai mérséklődésnek a politikai diskurzusban kinyilvánított folyamata. Erről pedig megítélése szerint tájékoztatnia kellett a közvéleményt, hogy a nézőkben megfelelő vélemény alakulhasson ki a Pártról, illetve képviselőjéről.

A Kúria kiemelte, hogy a magán- és családi körben történt cselekmények nem mindig és minden körülmények között tartoznak a magánélet védelme alá. Az Alaptörvény által védett, a magánélet védelméhez fűződő jog nem „elsődleges” más alapjoggal szemben. A bíróságoknak a magánélethez való jog más, azonos szinten védett jogokkal – például a szólásszabadsággal és a véleménynyilvánítás szabadságával – való konfliktusának megítélésénél két azonos szinten

²⁹ A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Mvtv.).

³⁰ Koltay András: A közügyek vitáinak szabadsága és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény. *Acta Humana*, 2019/3. 66.

védett jog gyakorlását kell összemérnie a korlátozás szükségességének és arányosságának szem előtt tartásával. A magánélet fogalmát az Alaptörvény, a Ptk. és az Mvtv. sem határozza meg, a bíróságoknak esetről esetre, a konkrét ügy összes körülményének gondos mérlegelésével kell megállapítaniuk azt, hogy a magánszféra, ezen belül a családi élet védelme méltányos egyensúlyba került-e a közérdeklődésre számot tartó ügy jelentőségével, hírértékével, avagy az adott hír olyan önálló információs értékkel bír-e, amely a közéleti vitát előmozdítja. Azt is figyelembe kell venni, hogy önmagában a köz kíváncsisága, pletykaéhsége nem alapozza meg egy kérdés közérdeklődésre számot tartó jellegét.

A képfelvétel továbbá nem az „otthon négy fala” között, a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő intim szférát jelentő helyen készült. Az esküvő és az azt követő lakodalom ugyan nem volt nyilvános esemény, megtartása azonban külső helyszínen történt. A családi és baráti körben megjelent résztvevők nagy számban voltak jelen, ezért a felperesek magánéleti eseménye nem volt mentes a külső, harmadik személyek jelenlététől, nem korlátozták teljeskörűen a nyilvánosságot, azt nem zárták ki.

A Kúria egyetértett a másodfokú bírósággal abban, hogy nem tekinthető legitim védendő értéknek olyan magatartás magánjogi védelem alá vonása, amely ellentétes az Alaptörvény egyik értelmezési keretét adó Nemzeti hitvallással. Az ilyen cselekmények tanúsításához ugyanis sem jog, sem az Alaptörvény nem biztosít védelmet. A Kúria úgy ítélte meg, hogy a cikkben a képfelvétel felperesek hozzájárulása nélkül történt bemutatása nem jár a magánélet védelméhez fűződő joguk aránytalan sérelmével a szólás- és sajtószabadság mint a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlásával szemben.³¹

3.2. Szemelvények a bírói gyakorlatból

Az bírói jogalkalmazás, jogértelmezés – igen tág – kereteit a meglehetősen absztrakt módon megfogalmazott Ptk. 2:44. § és az Mvtv. vonatkozó rendelkezései adják. Ahhoz, hogy tisztább képet kapjunk arról, hogy a bírói gyakorlat szerint kik, és milyen körülmények között minősülnek közéleti szereplőnek a precedens döntéseket kell megvizsgálni.

A bíróság gyakorlata szerint önmagában nem tesz közszereplővé az átlagosnál kedvezőbb vagyoni helyzet, a gazdasági életben való aktív részvétel, annak eredményessége, illetve a lakóközösségében való szélesebb körű ismertség. Az

³¹ A Kúria Pfv.IV.20.613/2021/4. sz. határozata.

eset történeti tényállása alapján az alperes egy hírportálon „Rejtőzködő V.-i milliomosok – az E. család” címmel a felperes és családja vagyoni helyzetével, vagyonosodásának körülményeivel foglalkozó cikket jelentetett meg, amelyben közzétette a felperes képmását is anélkül, hogy ehhez beszerezte volna a felperes hozzájárulását. Maga a felhasznált képmás a Magyar Állattenyésztők Szövetsége által rendezett XXV. Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napok alkalmával rendezett díjátadó ünnepségen készült, ahol a felperes díjat kapott. Az ünnepségről a sajtó is tudósított, a cikk illusztrációjaként többek között a felperesről készült fényképfelvételt is felhasználva. Elsőfokon a bíróság ítéletében kimondta, hogy az alperes megsértette felperes személyiségi jogát, azon belül is a képmáshoz való jogát. A Bíróság megállapította, hogy a képfelvétel a felperes nyilvános közéleti szerepléséről készült ugyan, de *az újság cikk nem a felperes ezen közéleti szerepléséről tudósított, így a felperes képmásának alperes általi nyilvánosságra hozatala nem tartozik az érintett hozzájárulása nélküli felhasználást engedő esetek körébe*. A Bíróság kiemelte, hogy a sajtószabadság érvényesülése érdekében a közszereplést nem vállaló személyek személyiségi jogainak korlátozását – például képmásuk hozzájárulásuk nélküli nyilvánosságra hozatalát – *az teheti jogszerűvé, ha az eset körülményei alapján a tájékoztatás a jelenkor eseményeiről szóló, vagy a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó, közügyeket érintő képi tudósításnak minősül*. Rámutatott ugyanakkor arra, hogy a perbeli cikk nem valamely közérdeklődésre számot tartó jelenkori eseményről tudósít, és nem is a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos, hanem a közéleti szereplőnek nem minősülő felperes magánéletével, személyi és vagyoni viszonyaival foglalkozik, így hozzájárulása nélkül képmását az alperes nem hozhatta volna nyilvánosságra.

Az alperes az ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be. Álláspontja szerint a vitatott cikk a jelenkor eseményeiről való szabad tudósításról és közérdeklődésre számot tartó kérdések nyilvánosság elé tárásáról is szó van, amely elsősorban a sajtót, de az információhoz jutás miatt végső soron mindenkit megillető alapjog. Ugyanis a perbeli cikk azt mutatja be, hogy a felperes, aki *a közélet helyben ismert szereplője*,³² milyen állami vállalatban és gazdasági társaságban töltött

³² Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a bírói gyakorlat elismeri a helyi közéleti szereplői minőséget, ugyanis a közszereplés az egyén olyan politikai, társadalmi, művészeti tevékenysége, illetve megnyilvánulása, melyet a helyi közösség vagy a társadalom életének befolyásolása érdekében fejt ki. Ezeknek személynek a meghatározott tevékenységükre vonatkozóan magasabb szinten kell tűnniük az érintett közösség véleménynyilvánítását. Például a társasház tisztségviselője egyfajta helyi közszereplőnek minősül, aki a társasház tevékenységével és mindennapi ügyintézésével kapcsolatos ellentétes álláspontokat is viselni köteles. [BH.2010.1.13.]

be különböző funkciókat, vállalkozásaival milyen életút áll mögötte, mint gazdálkodó milyen mértékben részesült állami és Európai Unió támogatásából, továbbá korábban milyen közéleti megnyilvánulásai voltak.

Az ítéletábra az elsőfokú ítéletét helybenhagyta. Kiemelte azonban, hogy az alperes a felperes olyan képmását használta fel a perbeli sajtócikkben, amely a felperes korábbi *közéleti szerepléséről* készült, és amely az érintett közéleti eseményről tudósító újságcikkben meg is jelent, viszont a Ptk. azon rendelkezése, miszerint a nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel felhasználásához nincs szükség az érintett hozzájárulására, azt jelenti, *az ilyen felvétel kizárólag arról az eseményről szóló tudósításban használható fel az ábrázolt személy hozzájárulása nélkül, amely eseményről a felvétel készült.* A perbeli cikk nem a felperesnek arról a nyilvános közéleti szerepléséről tudósít, ahol a jogvita tárgyát képező fénykép készült, így azt az alperes csak a felperes hozzájárulásával használhatta volna fel.

Önmagában a felperest az átlagosnál kedvezőbb vagyoni helyzete, a gazdasági életben való aktív részvétele, gazdasági tevékenységének eredményessége, az ehhez kapcsolódó nyilvános rendezvényen történő kitüntetése nem teszi közéleti szereplővé, mint ahogy az sem, hogy lakóközösségében szélesebb körben ismert személy. Közömbös ebből a szempontból az is, milyen a politikai meggyőződése, vagy hogy fűzi-e, s ha igen, milyen viszony valamely közismert politikushoz.

Az ítéletábra kifejtette, hogy *a közszereplést nem vállalók személyiségi jogainak korlátozását a sajtószabadság érvényesülése érdekében az teheti jogszerűvé, ha az eset körülményei alapján a tájékoztatás a jelenkor eseményeiről szóló vagy a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó, közügyeket érintő tudósításnak minősül.* Ebbe a körbe tartoznak az olyan eseményekről, tényekről szóló tudósítások, melyek a társadalom akár kisebb, akár nagyobb csoportjainak életét befolyásolhatják, a közvéleményt, közhangulatot alakíthatják, a közösség érdekeit valamilyen módon érintik. *A közérdeklődés ugyanakkor nem azonos a kíváncsisággal.* Az, hogy az emberek egy része szeretne többet tudni az átlagosnál valamely okból ismertebb személyről, annak vagyoni viszonyairól, személyi körülményeiről, magánéletéről, érdeklődésük e tárgyait nem teszi sem közüggé, sem a jelenkor közérdeklődésre számot tartó eseményeivé.³³

Egy másik eset alapja, egy „G. M.-et nem törte meg a börtön, azonnal egy speciális társskereső vigasztalódott” címmel közzétett cikk, melyben a wikipedia.

³³ BDT2020. 4251. sz. határozat.

hu weboldalának a „Planetromeo”, „Homoszexualitás”, „Bisexualitás”, „Transzneműség” szócikkeire mutató linkeket helyeztek el. A cikkben három képernyőfotót is megjelenítettek a planetromeo.com weboldal chatfelületéről, az egyik képen a felperesről egy beltérben készült fénykép látható. A cikk szerint a felperes azt mondta a bíróságon, hogy nagyon megviselte a 72 órás őrizet, de kiszabadulása után egy óra múlva már a neten keresett párt magának mosolyogva. Ismertette, hogy az említett oldal a nemzetközi meleg, biszexuális és transznemű férfiak társkereső oldala.

Ugyanezen a napon a II. rendű alperes által üzemeltetett oldalon „R.: G. M. a bíróságról egy társkereső oldalra rohant” címmel jelent meg cikk. A cikkek megjelenését követően a felperes Messenger oldalára számos trágár üzenetet kapott, melyek zöme feltételezett nemi identitására utalt.

Felperes a keresetét azzal indokolta, hogy a magánéletére vonatkozó információkat tették közzé, amikor azt közölték nyilvánosan, hogy egy, az LMBTQ közösség tagjai számára létrejött társkereső oldalon csevegett, társat keresett. A felperes nem kívánt nyilatkozni szexuális irányultságáról, továbbá arról sem, hogy ténylegesen ő lépett-e be az oldalra. Állította, hogy emberi mivoltában megalázták és lejárátták. Továbbá kifogásolta, hogy a cikkekben közzétett fényképek nem közszereplése során készültek, azok közzétételéhez, nyilvánosságra hozatalához nem járult hozzá. Sérelmezte, hogy az alperesek a homoszexuális irányultságára vonatkozó különleges adatot kezelnek azzal a magatartásukkal, hogy olyan képernyőmentéseket tárolnak, amelyek tanúsága szerint a felperes az LMBTQ közösség számára létrehozott társkereső oldalon kommunikál.

Az I. rendű alperes állította, hogy a felperes közszereplő, ezért személyiségi jogai a lehető legszélesebb körben korlátozhatók és a cikk célja a felperes szavahihetőségének megdöntése, a felperessel szembeni kritika megfogalmazása, társadalmi vita generálása volt a cikk fő üzenete. A II. rendű alperes szerint a cikkben megjelent állítások valósak. A cikk közzététele a felperes közéletben kifejtett tevékenységéhez és az aktuális történésekhez kapcsolódott, abban semmilyen utalás nem található a felperes szexuális életére, az általa látogatott oldal jellegére.

Az elsőfokú bíróság a keresetet részben megalapozottnak találta. Megállapította, hogy az I. és II. rendű alperesek megsértették a felperes magánéletének tiszteletben tartásához fűződő jogát azzal a magatartásukkal, hogy cikket közöltek arról, hogy a felperes a Planet Romeo nevű, meleg, biszexuális és transznemű férfiaknak létrehozott társkereső oldalra bejelentkezett, ott társkeresést folytatott. Továbbá megsértették a felperes képmáshoz való jogát azzal, hogy a fenti cikkeikben közzétették a felperes magáncélra készült fényképét.

A bíróság deklarálta, hogy az alperesek a magánéletére vonatkozó információk közzétételével attól függetlenül sértették a jogait, hogy azok igazak-e vagy sem. Az alperesek maguk sem vitatták, hogy a társkereső oldalon való aktivitás nem közszereplés, így a felperes magánszférájába tartozik. A felperes szavahihetőségének vizsgálatával összefüggő alperesi védekezés tekintetében azt állapította meg, hogy az általános élettapasztalat szerint sem rendkívüli erő-kifejtés, sem kiemelkedő szellemi teljesítmény nem szükséges egy internetes csevegőszobába történő bejelentkezéshez. Az emberi méltóság megsértésére vonatkozó keresetet az elsőfokú bíróság nem találta megalapozottnak. Az ítélet ellen az I. rendű alperes terjesztett elő fellebbezést.

A másodfokú bíróság szerint *töretlen az a bírósági gyakorlat, amely szerint a magánélet épsége nem korlátozhatatlan, az abba való beavatkozást azonban még közszereplő politikusok esetén is csak nyomós közérdek indokolhatja*. Az ilyen beavatkozásnak az érintett közéleti szereplésével, hirdetett eszméivel, a közélet alakítását célzó tetteivel, kijelentéseivel kell összefüggésben állnia.

A felperes a tárgyaláson a fáradtságára és kimerültségére annak igazolásával hivatkozott, hogy nem tud kellő összeszedettséggel nyilatkozni egy büntetőügyben zajló tárgyaláson. A közérdeklődést azonban nem ez az állapota váltotta ki, hanem az eljárás maga. Az alperes egy *olyan mozzanatot igyekezett a közbeszéd részévé tenni, ami eltörpült az eset egyéb körülményei mellett*. A felperesi kijelentés cáfolata érdekében a felperes magánéleti eseményének bemutatása aránytalan beavatkozást, korlátozást jelent a felperes magánéletének zavartalanságára. A sajtószabadság ilyen gyakorlása nem állt arányban a felperes magánélet zavartalanságához fűződő jogának sérelmével. A társkereső felület olyan tevékenység végzésére – társkeresés – szolgál, amely semmi esetre sem tekinthető a közéleti tevékenységnek. *A szabadidő eltöltése során a közszereplőnek sem kell közérdeklődéssel számolnia*, ráadásul a fénykép ezen az oldalon a felperesre vonatkozó olyan személyes adat, amelynek nyilvánosságra hozatala önmagában jogsértő.

A bíróság kiemelte továbbá azt is, hogy az alperes kifejezetten a felperes feltételezett szexuális irányultságát emelte ki, tette a közbeszéd tárgyává azzal, hogy a társkereső oldal korábbi nevét is közölte, valamint ismertette azt is, hogy milyen jellegű társkeresést folytatnak azon. Tevékenységéből adódóan - mint a közvéleményt formáló sajtóorgánium - az alperesnek tisztában kellett lennie azzal, hogy a magyar társadalom a heteroszexuálistól eltérő érdeklődésű emberekkel kapcsolatos információkra általánosságban hogyan reagál. Az I. rendű alperes számára nyilvánvalóan előre látható volt, hogy közlésével a felperes szexuális irányultságát tárta a nyilvánosság elé, és az is nagy biztonsággal volt

kikövetkeztethető, hogy ez milyen reakciókat fog kiváltani. Ezért az alperes jogsértése a felróhatóság legsúlyosabb fokát, a szándékosságot jelentette. Mindezek alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.³⁴

A bíróság nem minősítette közügyet érintő tudósításnak azt a cikket, melyben egy közéleti szereplő betegségéről, munkatársaival való kapcsolatáról és a velük való bánásmódjáról szóló pletykaszintű – nem igazolt – értesítéseket közölt a nyilvánossággal. A bíróság szerint a cikk célja kizárólag az volt, hogy a felperes személyét negatív színben tüntessék fel, lejárassák, az nem érintett közügyet, nem kapcsolódott közéleti vitához, vagy valamely társadalmilag jelentős kérdés megtárgyalásához.³⁵

Az egykori Legfelsőbb Bíróság ítéletében közszereplőnek minősítette egy diszmagyarban Horthy Miklós újratemetésén megjelenő férfit és úgy ítélte meg, hogy az eseményen róla készült képek esetében nincs szükség az engedélyére a képmásának nyilvánosságra hozatalához. A bíróság indokolása szerint azzal, hogy „a mai divat szerint már nem használatos, figyelemkeltő öltözkében jelent meg”, önkéntes közszereplést vállalt. Közszereplését ebben az esetben önmagában nem az alapozza meg, hogy a személy az eseményen megjelent, hanem az, hogy egy korábbi történelmi időszakot idéző öltözkében tette azt.³⁶

Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg a Központi Nyomozó Főügyészség főügyész-helyettesével szemben megfogalmazott véleményt, miszerint „lehetőséges, hogy a cionista törpe a diplomáját a tel-avivi nagybani piacon cserélte egy köszvényes kóser libáért”, hogy bár az érintett kétséget kizáróan közéleti szereplő – ezáltal magasabb szinten kell tűrnie a vele szemben megfogalmazott kritikát – ez az értékítélet azonban túllépett a véleményszabadság védett határain, így az jogsértő.³⁷

Mint ahogyan azt imént említett esetek is jól szemléltetik, a bírák az ügy összes körülményét figyelembe véve döntenek a megnyilvánulás közügy jellegéről és arról, hogy az azzal szemben megfogalmazott vélemény fokozott védelemben részesül-e, avagy jogsértő. Az elsőszámú probléma ezzel kapcsolatban, hogy az ítélezési gyakorlat inkohere és gyakran a jogszabályi rendelkezéseknek ellentmondó, így nem lehet előre biztosan meghatározni, pontosan milyen esetekben, kikkel szemben és milyen mértékben élhetnek az emberek a véleménynyilvánítási szabadságukkal.

³⁴ BDT2018. 3847. sz. határozat.

³⁵ A Fővárosi Bíróság P.23.752/2005/9. sz. határozata.

³⁶ BH. 1997.578. sz. határozat.

³⁷ AB 3333/2018. (X. 26.) sz. határozata [38] bekezdés.

4. Záró gondolatok

Bár mind a Ptk., mind az Mvtv. a közéleti szereplőkhöz köti a közügyek vitatása esetén csökkentett személyiségvédelem szabályait, azonban a bírósági gyakorlat ezen átívelve, a strasbourgi gyakorlatnak – helyesen – még inkább megfelelően a megnyilvánulás közügy jellegét veszi figyelembe elsősorban, és nem a megnyilvánuló személyi státuszát, ugyanis a közügyek vitatása sokkalta szélesebb személyi kört érinthet, mint a ‘közszerelő’ fogalom körébe interpretálható személyek halmaza. A judikatúra továbbá felülírta a közszerelők magánéletének védelméről szóló jogszabályi rendelkezéseket is azáltal, hogy azt a gyakorlatot követi, hogy a magánélet sem lehet abszolút korlátja a véleménynyilvánítás szabadságának, amennyiben az közvetve vagy közvetlenül, de közügyet érint. A jogfejlődés e téren már inkább hasonlatos a precedenseken alapuló jogrendszerek fejlődésére. Abból kiindulva, hogy a közügyekként értékelhető, közérdeklődésre számot tartó témák folyamatosan változnak, így az, hogy az arra irányadó jog formálása a bírói jogértelmezésen alapul, észszerűnek hat és hatékony is lehetne, ha abból világos irányvonalak lennének kiolvashatóak és a gyakorlat is koherens módon működne, ugyanis mindez szükséges a jogbiztonság követelményének való megfeleléshez.